

„ZAPLANUJ SWOJĄ PRZYSZŁOŚĆ”

**Program realizacji zajęć
z zakresu doradztwa zawodowego dla
klas VII-VIII
w Szkole Podstawowej nr 10
im. Władysława Broniewskiego
w Olsztynie**

Opracował: Robert Fleischer
– doradca zawodowy

Program doradztwa zawodowego dla klas VII i VIII szkoły podstawowej zawiera:

- I. Podstawy prawne
- II. Założenia ogólne programu
- III. Cel główny doradztwa zawodowego
- IV. Treści programowe (obszary celów szczegółowych) oraz cele szczegółowe (osiągnięcia uczniów)
- V. Podstawowe założenia dotyczące warunków i sposobów realizacji programu
- VI. Propozycje weryfikacji efektów zajęć (zamiast oceniania)
- VIII. Propozycje ewaluacji programu

I. Podstawy prawne

Prowadzenie działań związanych z doradztwem zawodowym w szkołach reguluje m.in. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. 2019 poz. 325), ustawa Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r., wymieniając zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego oraz zajęcia prowadzone w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej jako jedno z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły. Wymiar zajęć z zakresu doradztwa zawodowego prowadzonych dla uczniów klas VII i VIII szkoły podstawowej określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, natomiast rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach podstawowych i ponadpodstawowych oraz placówkach wskazuje, że nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w szkole prowadzą w szczególności m.in. wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami. W rozporządzeniu tym podkreślono także, że w przypadku szkoły podstawowej zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu uzupełniają działania szkoły w zakresie doradztwa zawodowego.

II. Założenia ogólne programu

Program stanowi realizację jednolitej systemowej koncepcji doradztwa zawodowego w systemie oświaty, rozumianych jako: uporządkowane i zaplanowane działania mające na celu wspieranie uczniów w procesie świadomego i samodzielnego podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Program zawiera informacje o zawodach, kwalifikacjach i stanowiskach pracy oraz możliwościach uzyskania kwalifikacji zgodnych z potrzebami rynku pracy, a także predyspozycjami zawodowymi.

Program bazuje na kilku teoriach doradczych. Głównym kryterium doboru koncepcji była możliwość odniesienia procesu świadomego kształtowania własnej kariery do zmian rozwojowych, które warunkują realizację treści na tym etapie edukacyjnym. Według koncepcji D. Super'a okres ten to przejście od etapu zainteresowań (11.–12. rok życia) do etapu uświadamiania sobie własnych możliwości, zdolności oraz krystalizowania się hierarchii wartości (13.–14. rok życia), co związane jest z potrzebą doświadczenia oraz – jak wynika z koncepcji E. Ginzberga podejmowania prób sprawdzania owych możliwości (11–16 lat). Z psychodynamicznej koncepcji A. Roe możemy zaczerpnąć dla tego okresu rozwojowego idee podziału zawodów na 8 grup związanych z orientacją na ludzi i na rzeczy oraz zwrócenie uwagi na kształtowanie motywacji autotelicznej (zaspokajanie potrzeby samorozwoju).

Zgodnie z modułową strukturą programu w każdej klasie są realizowane cele ze wszystkich czterech wskazanych obszarów:

- 1. Poznawanie własnych zasobów;**
- 2. Świat zawodów i rynek pracy;**
- 3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie;**
- 4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych.**

Treści są sukcesywnie pogłębiane/poszerzane w kolejnych latach kształcenia. Przewidziane w programie działania związane z doradztwem zawodowym, są powiązane z treściami kształcenia ogólnego, co umożliwia uczniom dostrzeganie związków pomiędzy tym, czego się uczą, a swoją dalszą edukacją i karierą zawodową.

III. Cel ogólny doradztwa zawodowego dla klas VII-VIII szkoły podstawowej

Celem doradztwa zawodowego w klasach VII-VIII szkoły podstawowej jest przygotowanie uczniów do odpowiedzialnego planowania kariery i podejmowania przy wsparciu doradczym decyzji edukacyjnych i zawodowych, uwzględniających znajomość własnych zasobów oraz informacje na temat rynku pracy i systemu edukacji.

IV. Treści programowe oraz cele szczegółowe – osiągnięcia uczniów

W programie uwzględniono cztery obszary celów szczegółowych – jednolitych z obszarami wszystkich programów zestawu – które jednocześnie wyznaczają treści programowe doradztwa edukacyjnozawodowego:

1. **Poznawanie własnych zasobów**, m.in.: zainteresowań, zdolności i uzdolnień, mocnych stron i obszarów do rozwoju, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych, stanu zdrowia.
2. **Świat zawodów i rynek pracy**, m.in.: poznawanie zawodów, wyszukiwanie i przetwarzanie informacji o zawodach i rynku pracy, umiejętność poruszania się po nim, poszukiwanie i utrzymanie pracy.
3. **Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie**, m.in.: znajomość systemu edukacji i innych form uczenia się, wyszukiwanie i przetwarzanie informacji o formach i placówkach kształcenia, uczenie się przez całe życie.
4. **Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych**, m.in.: planowanie ścieżki edukacyjnej i zawodowej z przygotowaniem do zdobywania doświadczenia zawodowego i refleksji nad nim, podejmowanie i zmiany decyzji dotyczących edukacji i pracy, korzystanie z całościowego poradnictwa kariery.

W klasach VII-VIII szkoły podstawowej wskazano następujące cele szczegółowe doradztwa edukacyjno-zawodowego:

w obszarze

1. Poznawanie własnych zasobów

Uczeń:

- 1.1 określa wpływ stanu zdrowia na wykonywanie zadań zawodowych;
- 1.2 rozpoznaje własne zasoby (zainteresowania, zdolności, uzdolnienia, kompetencje, predyspozycje zawodowe);
- 1.3 dokonuje syntezy przydatnych w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej informacji o sobie wynikających z autoanalizy, ocen innych osób oraz innych źródeł;
- 1.4 rozpoznaje własne ograniczenia jako wyzwania w odniesieniu do planów edukacyjno-zawodowych;
- 1.5 rozpoznaje swoje możliwości i ograniczenia w zakresie wykonywania zadań zawodowych i uwzględnia je w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej;
- 1.6 określa aspiracje i potrzeby w zakresie własnego rozwoju i możliwe sposoby ich realizacji;
- 1.7 określa własną hierarchię wartości i potrzeb.

w obszarze

2. Świat zawodów i rynek pracy

Uczeń:

- 2.1 wyszukuje i analizuje informacje na temat zawodów oraz charakteryzuje wybrane zawody, uwzględniając kwalifikacje wyodrębnione w zawodach oraz możliwości ich uzyskiwania;
- 2.2 porównuje własne zasoby i preferencje z wymaganiami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców;
- 2.3 wyjaśnia zjawiska i trendy zachodzące na współczesnym rynku pracy, z uwzględnieniem regionalnego i lokalnego rynku pracy;
- 2.4 uzasadnia znaczenie pracy w życiu człowieka;
- 2.5 analizuje znaczenie i możliwości doświadczania pracy;
- 2.6 wskazuje wartości związane z pracą i etyką zawodową;
- 2.7 dokonuje autoprezentacji;
- 2.8 charakteryzuje instytucje wspomagające planowanie ścieżki edukacyjno-zawodowej, w tym instytucje rynku pracy.
- w obszarze

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

Uczeń:

- 3.1 analizuje oferty szkół ponadpodstawowych i szkół wyższych pod względem możliwości dalszego kształcenia, korzystając z dostępnych źródeł informacji;
- 3.2 analizuje kryteria rekrutacyjne do szkół ponadpodstawowych w kontekście rozpoznania własnych zasobów;
- 3.3 charakteryzuje strukturę systemu edukacji formalnej oraz możliwości edukacji pozaformalnej i nieformalnej;
- 3.4 określa znaczenie uczenia się przez całe życie.
- w obszarze

4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych

Uczeń:

- 4.1 dokonuje wyboru dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej samodzielnie lub przy wsparciu doradczym;
- 4.2 określa cele i plany edukacyjno-zawodowe, uwzględniając własne zasoby;
- 4.3 identyfikuje osoby i instytucje wspomagające planowanie ścieżki edukacyjno-zawodowej i wyjaśnia, w jakich sytuacjach korzystać z ich pomocy;
- 4.4 planuje ścieżkę edukacyjno-zawodową, uwzględniając konsekwencje podjętych wyborów.

Cel ogólny oraz cele szczegółowe programu są spójne z celami kształcenia ogólnego w szkole podstawowej¹. Uwzględniają wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne rozwijane w ramach kształcenia ogólnego oraz zadania szkoły i cele edukacji poszczególnych przedmiotów, m.in. wiedzy o społeczeństwie oraz wychowania do życia w rodzinie, co umożliwia realizowanie programu zarówno podczas zajęć z zakresu doradztwa zawodowego, jak i na zajęciach z wychowawcą, lekcjach przedmiotowych oraz na dodatkowych zajęciach edukacyjnych w tym innych zajęciach obejmujących wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu – w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

V. Warunki i sposoby realizacji programu

Określone w programie cele przewidziane są do realizacji podczas wynikających z ramowych planów nauczania grupowych zajęć związanych z doradztwem zawodowym², które są prowadzone przez doradcę zawodowego.

Uczniowie podczas zajęć prowadzonych metodami aktywizującymi oraz metodą projektu samodzielnie konstruują wiedzę, uczą się jak się uczyć, jak planować i organizować swoją pracę. Sprzyjają one rozbudzaniu wyobraźni uczących się, podwyższają poziom ich aktywności, samodzielnego myślenia i działania, przyczyniają się do zwiększenia motywacji do uczenia się i odpowiedzialności za podjęte zadania. W trakcie takich zajęć to uczeń planuje, podejmuje działania, decyduje, argumentuje, dokonuje samooceny własnych działań. Uczy się przez doświadczanie, a przeżywanie i współdziałanie w grupie umożliwia mu rozwijanie kompetencji personalnych i społecznych, tym samym przygotowuje do samodzielnego, świadomego podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych.

W związku z powyższym doradztwo zawodowe w klasach VII-VIII powinno być ukierunkowane na kształtowanie:

- proaktywnych postaw młodzieży wobec pracy i edukacji;
- sprawczości uczniów, tj. przekonania, że są podmiotami własnych działań i są w pełni zdolni do wprowadzania zmian w swoim bliższym i dalszym otoczeniu, a działania realizowane w ramach doradztwa zawodowego powinny wspierać eliminowanie stereotypów dotyczących ról społecznych i zawodowych.

Testy, m.in. predyspozycji i zainteresowań zawodowych pełnią funkcję wspomagającą, a ich wyniki są omawiane indywidualnie.

¹ Rozporządzenie w sprawie podstawy programowej/.../ (Dz. U. 2017, poz. 356)

² Rozporządzenie o ramowych planach nauczania (Dz. U. 2017, poz. 703).

VI. Propozycja weryfikacja efektów zajęć (zamiast oceniania)

Działania realizowane w ramach doradztwa zawodowego mają wspierać uczniów w procesie przygotowania do wyboru kierunku dalszego kształcenia i zawodu, dlatego zamiast tradycyjnego oceniania zakłada się, aby podczas zajęć kształtować umiejętność uczniów do autorefleksji i samooceny. Sprzyja to budowaniu większej otwartości uczniów, ich aktywności i zaangażowaniu, motywacji do udziału w dyskusjach i do wyrażania własnych opinii, jak również skłania do refleksji.

Zakładana weryfikacja efektów zajęć poprzez wykorzystanie:

- pytań ewaluacyjnych stawianych uczestnikom po zakończeniu zajęć,
- portfolio zawierającego wymierne efekty pracy uczestników zajęć gromadzone sukcesywnie przez cały okres realizacji programu doradztwa edukacyjno-zawodowego,
- indywidualnego planu działania ukazującego projektowane ścieżki kariery edukacyjno-zawodowej uczniów.

VII. Ewaluacja programu

Efektom ewaluacji może być modyfikacja programu służąca dostosowaniu go do potrzeb i możliwości uczniów, potrzeb szkoły czy lokalnego rynku pracy. Proponowane techniki analizy jakościowej programu to:

- analiza dokumentacji (dzienniki – tematy zajęć),
- analiza wytworów uczniów,
- obserwacja poziomu zaangażowania i motywacji, zachowań uczniów,
- rozmowa doradcza z uczniem.

Tematy zajęć:

Klasa VII

1. Doradca zawodowy - kto to taki?
2. Ja to znaczy kto?
3. Moje umiejętności a zawód.
4. Czym się interesuję?
5. Praca w grupie jako przykład kompetencji kluczowej.
6. Kwalifikacje jak klocki lego.
7. Poznaje swoje predyspozycje zawodowe.
8. Zawody w moim najbliższym otoczeniu.
9. Czy płotki biegają przez płotki?
10. Moja przyszłość edukacyjno-zawodowa.

Tematy zajęć:

Klasa VIII

1. Moje umiejętności-moje sukcesy.
2. Zdolności i uzdolnienia.
3. Ja w moich oczach i oczach innych.
4. Moje portfolio.
5. Ograniczenia czy możliwości?
6. Jakie wartości są dla mnie ważne?
7. Zawody wokół nas.
8. W jakich zawodach wykorzystam wiedzę z...?
9. „W roli głównej...”-wywiad z przedstawicielem zawodu.
10. Informacja w zasięgu ręki, czyli poznaję ofertę szkół ponadpodstawowych.

Uczeń po zrealizowaniu zajęć potrafi:

- Potrafi dokonać adekwatnej samooceny.
- Rozpoznać mocne i słabe strony.
- Wymienić zdolności, zainteresowania i umiejętności.
- Potrafi wybrać szkołę ponadpodstawową zgodną z jego zainteresowaniami.
- Współpracować w zespole.
- Skutecznie się zaprezentować.
- Sprawnie się komunikować.
- Dopasować kompetencje do zawodu.
- Analizować źródła informacji edukacyjno-zawodowej.
- Dostosować się do zmian.
- Racjonalnie planować ścieżkę edukacyjno-zawodową.

Opracował:

Robert Fleischer

Doradca zawodowy

Robert Fleischer